

Protocol meldcode

STICHTING KATHOLIEK ONDERWIJS DRIMMELLEN

Hoe door SKOD-medewerkers om te gaan met signalen van huiselijk geweld en kindermishandeling

INLEIDING

VISIE VAN SKOD

SKOD brengt leren tot leven. Het werken met kinderen vormt daarbij de kern van de activiteiten. Elk kind leert en ontwikkelt zichzelf vanuit zijn/haar eigen persoonlijkheid, individuele talenten en mogelijkheden. De eigen thuissituatie en geschiedenis, zijn levenservaringen en leefomgeving zijn hiermee onlosmakelijk verbonden. Daarmee wordt benadrukt dat de betrokkenheid van de medewerkers van SKOD verder gaat dan alleen de cognitieve ontwikkeling van kinderen. Ook het welzijn en de ontwikkeling van de eigen persoonlijkheid van kinderen die tot ontplooiing van talenten kan leiden is van belang.

Helaas krijgen kinderen soms te maken met huiselijk geweld of kindermishandeling. Het hoort volgens SKOD tot de verantwoordelijkheid van de medewerkers dat zij in contacten met kinderen en hun ouders/verzorgers alert zijn op signalen die kunnen duiden op huiselijk geweld of kindermishandeling en dat zij effectief reageren op deze signalen. Deze meldcode is bedoeld ter ondersteuning van alle medewerkers van SKOD zodat vastgelegd wordt welke stappen van hen worden verwacht bij signalen van huiselijk geweld of kindermishandeling en welke ondersteuning daarbij voorhanden is.

Inkadering van deze meldcode

Bij het opstellen van dit protocol is rekening gehouden met de geldende richtlijnen rondom privacybescherming zoals die zijn vastgelegd in de gedragscode, het privacyprotocol en de AVG. Daarbij is gebruik gemaakt van het landelijke basismodel meldcode huiselijk geweld en kindermishandeling.

Definities en vormen

- **Huiselijk geweld:**
geweld dat door iemand uit de huiselijke- of familiekring van het slachtoffer wordt gepleegd. Hieronder vallen lichamelijke en seksuele geweldpleging, belaging en bedreiging (al dan niet door middel van, of gepaard gaand met, beschadiging van goederen in en om het huis). Er is altijd sprake van een machtsverschil tussen dader en slachtoffer. Uit onderzoek blijkt dat plegers de meest kwetsbare personen kiezen, als slachtoffer. Een ander kenmerk van huiselijk geweld is de omstandigheid dat dader en slachtoffer (waaronder ook minderjarige slachtoffers) desondanks - en soms noodgedwongen - blijvend deel uitmaken van elkaars leef- en woonomgeving. Hiermee hangt samen dat huiselijk geweld vaak een stelselmatig karakter heeft en er een hoog recidiverisico is. Geweld in het gezin gaat vaak met andere problematiek gepaard, zoals spanningen tussen echtgenoten, werkloosheid of verslaving.
- **Geweld:**
aantasting van de persoonlijke integriteit in de vorm van lichamelijk of seksueel, en/of geestelijk geweld. Het geweld kan variëren van een enkele klap, trap of schop met letsel als gevolg tot systematisch frequent en langdurig geweld met blijvend lichamelijk letsel als gevolg.
- **Huiselijke kring:**
de dader is een (ex-)partner, gezinslid, familielid of huisvriend. Huisvrienden zijn personen die een vriendschappelijke band onderhouden met het slachtoffer of iemand uit de onmiddellijke omgeving van het slachtoffer en het slachtoffer in de huiselijke sfeer ontmoeten.
- **Slachtoffer(s):**
iemand die door de gevolgen van bepaalde handelingen of gebeurtenissen wordt getroffen. Slachtoffers van huiselijk geweld: personen die het geweld ondergaan of ervaren, veroorzaakt door hen die tot de huiselijke kring behoren. Zoals vrouwen en mannen die door hun (ex-)partners worden mishandeld, kinderen die door hun ouders of huisvrienden worden mishandeld of misbruikt. Maar ook ouders of ouderen die door hun kinderen of verzorgenden worden mishandeld. Kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld - en niet direct het slachtoffer - worden toch aangemerkt als slachtoffers, omdat alleen al het als kind getuige zijn van vormen van geweld in huis kan leiden tot traumatische gevolgen.
- **Pleger of dader:**
iemand die een strafbaar feit pleegt, iemand die een misdrijf pleegt.¹
- **Kindermishandeling:**
elke vorm van voor een minderjarige bedreigende of gewelddadige interactie van fysieke, psychische of seksuele aard, die de ouders of andere personen ten opzichte van wie de minderjarige in een relatie van afhankelijkheid of van onvrijheid staat, actief of passief opdringen, waardoor ernstige schade wordt berokkend of dreigt te worden berokkend aan de minderjarige in de vorm van fysiek of psychisch letsel.

¹ https://www.huiselijkgeweld.nl/definitie_huiselijk_geweld

- *Lichamelijke mishandeling:*
onder lichamelijke kindermishandeling vallen alle vormen van lichamelijk geweld tegen het kind, zoals slaan, schoppen, bijten, knijpen, krabben, het toebrengen van brandwonden of het kind laten vallen.
- *Lichamelijke verwaarlozing:*
bij lichamelijke verwaarlozing komen ouders of opvoeders gedurende langere tijd onvoldoende tegemoet aan de lichamelijke basisbehoeften van het kind. Het krijgt niet de zorg en verzorging waar het gezin zijn leeftijd en ontwikkeling behoefte en recht op heeft.
- *Psychische mishandeling:*
van psychische of emotionele mishandeling is sprake wanneer ouders of andere opvoeders met hun houding en hun gedrag afwijzing en vijandigheid uitstralen tegenover het kind. Ze schelden het kind regelmatig uit of maken het kind opzettelijk bang.
- *Psychische verwaarlozing:*
bij psychische of emotionele verwaarlozing schieten de ouders of opvoeders doorlopend tekort in het geven van positieve aandacht aan het kind. Daarmee negeren ze structureel de basale behoeften van het kind aan liefde, warmte, geborgenheid en steun.
- *Seksueel misbruik:*
seksueel misbruik bestaat uit alle seksuele aanrakingen die een volwassene een kind opdringt. Door het lichamelijke of relationele overwicht, de emotionele druk, of door dwang en geweld van de volwassene kan het kind die aanrakingen niet weigeren.
- *Getuige van huiselijk geweld:*
kinderen die getuige zijn van geweld in het gezin, worden geconfronteerd met geweld in hun eigen huis. Dat kan gaan om het zien of horen van conflicten tussen hun opvoeders of ze worden geconfronteerd met de gevolgen, bijvoorbeeld verwondingen bij de ouder of het moeten vluchten van een ouder.²

Aanpak binnen SKOD

Om het voor medewerkers mogelijk te maken om in een veilig werkklimaat huiselijk geweld en kindermishandeling te signaleren en om de stappen van deze meldcode te zetten, draagt SKOD er zorg voor dat:

- binnen de organisatie en aan ouders/verzorgers bekendheid wordt gegeven aan het doel en de inhoud van deze meldcode;
- binnen schoolteams aandacht wordt besteed aan deze meldcode waarbij melding zal worden gemaakt van de deskundigen die beschikbaar zijn om medewerkers te ondersteunen in het signaleren van huiselijk geweld en kindermishandeling en in het zetten van de stappen van deze code;
- de contactpersonen en ib-ers zodanig geschoold en getraind zullen worden zodat zij in staat zijn collega's te ondersteunen bij het signaleren en het zetten van de stappen van deze code; binnen het netwerk van directeurs en ib-ers de werking van de meldcode regelmatig wordt geëvalueerd en dat zo nodig acties in gang worden gezet om de toepassing van de meldcode te optimaliseren;
- Voor medewerkers die uit naam van hun functie deze meldcode toepassen, zal eventuele noodzakelijke ondersteuning (juridisch en niet-juridisch van aard) door SKOD worden gefaciliteerd.

² <https://www.nji.nl/Kindermishandeling-Probleemschets-Definitie>

STAPPENPLAN BIJ SIGNALEN VAN HUISELIJK GEWELD EN KINDERMISHANDELING

De vijf afwegingsvragen worden tijdens het doorlopen van de meldcode beantwoord waardoor aard en ernst van de onveiligheid en het geweld wordt gewogen en er wordt gemonitord of er hulp kan worden ingezet, of de betrokkenen de hulp accepteren en of de hulp tot veiligheid leidt. De afwegingsvragen worden in onderstaande volgorde doorlopen.

Stap 1: In kaart brengen van signalen

Breng de signalen die een vermoeden van huiselijk geweld, kindermishandeling of seksueel misbruik bevestigen of ontkrachten in kaart en leg deze vast in ParnasSys. Leg ook de contacten over de signalen vast, evenals de stappen die worden gezet en de besluiten die worden genomen.

Beschrijf de signalen zo feitelijk mogelijk. Worden ook hypothesen en veronderstellingen vastgelegd, vermeld dan uitdrukkelijk dat het gaat om een hypothese of veronderstelling. Maak een vervolgaantekening als een hypothese of veronderstelling later wordt bevestigd of ontkracht. Vermeld de bron als er informatie van derden wordt vastgelegd. Leg diagnoses alleen vast als ze zijn gesteld door een bevoegde beroepskracht.

Betreffen de signalen huiselijk geweld of kindermishandeling gepleegd door een collega, meld de signalen dan bij de contactpersoon. In dat geval is dit stappenplan niet van toepassing. Als er signalen zijn van seksueel misbruik, of seksuele intimidatie van een leerling door een collega is er sprake van een wettelijke meldplicht voor medewerkers van SKOD en een aangifteplicht voor het bevoegd gezag.

Stap 2: Overleg met deskundig professional en/of Veilig Thuis

Besprek de signalen met de directeur en/of ib-er, bijvoorbeeld in een groepsbespreking, eventueel aangevuld met de intern vertrouwenspersoon (IVP). De ib-er kan besluiten tot een bespreking in het ondersteuningsteam van de school. Vraag zo nodig ook advies aan het CJG. Leg ook deze contacten vast in ParnasSys.

Stap 3: Gesprek met betrokkenen en/of de leerling en/of IVP

Besprek de signalen met de betrokkenen en/of de leerling. Hebt u ondersteuning nodig bij het voorbereiden of het voeren van dit gesprek, raadpleeg dan de directeur en/of de ib-er/IVP. Deze kunnen eventueel het CJG en/of het ondersteuningsteam raadplegen.

Gespreksagenda:

1. leg het doel uit van het gesprek;
2. beschrijf de feiten die u hebt vastgesteld en de waarnemingen die u hebt gedaan;
3. nodig uit om een reactie hierop te geven;
4. kom pas na deze reactie zo nodig en zo mogelijk met een interpretatie van hetgeen u hebt gezien, gehoord en waargenomen.

Zie ook bladzijde 11: "In gesprek gaan met ouders in verband met een vermoeden van kindermishandeling".

Ook dit gesprek dient vastgelegd te worden in ParnasSys.

Stap 4: Weeg de onveiligheid of het geweld

Weeg op basis van de signalen, van het ingewonnen advies en van het gesprek met de leerling/ouders het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling. Weeg eveneens de aard en de ernst van het huiselijk geweld of de kindermishandeling. Deze afweging, op basis van de 5 afwegingsvragen, wordt bij voorkeur multidisciplinair gemaakt, bijvoorbeeld in het Extern Ondersteuningsteam (EOT). Leg ook deze afweging vast in ParnasSys.

Stap 5: Beslis over melden en hulpverleners

Ook deze stap is bij voorkeur het resultaat van een multidisciplinaire afweging. Bijvoorbeeld door het Ondersteuningsteam (OT). Daarbij dienen concrete afspraken gemaakt te worden over wie welke actie onderneemt.

Optie 1: zelf hulp organiseren en de effecten volgen:

Meent u, op basis van uw afweging in stap 4, dat u zelf de leerling en het gezin redelijkerwijs voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling kunt beschermen:

- organiseer dan de noodzakelijke hulp (daarbij is indien nodig/gewenst de betrokkenheid van het ondersteuningsteam of CJG mogelijk);
- volg de effecten van deze hulp;
- doe alsnog een melding als deze hulp geen effect heeft.

Optie 2: melden bij anderen en bespreken met de ouders/leerling:

Kunt u de leerling niet voldoende tegen het risico op huiselijk geweld of op kindermishandeling beschermen of twijfelt u er aan of u voldoende bescherming hiertegen kunt bieden:

- meld uw vermoeden bij het CJG en/of ondersteuningsteam;
- in overleg met het CJG en/of ondersteuningsteam kan er contact opgenomen worden met Veilig Thuis;
- sluit bij uw melding zoveel mogelijk aan bij feiten en gebeurtenissen en geef duidelijk aan indien de informatie die u meldt (ook) van anderen afkomstig is;
- overleg bij uw melding wat u na de melding, binnen de grenzen van uw gebruikelijke werkzaamheden, zelf nog kunt doen om de leerling en zijn gezinsleden tegen het risico op huiselijk geweld of op mishandeling te beschermen;
- geef een zorgsignaal af in het signaleringssysteem 'Zorg voor Jeugd'. De directeur en de ib-er hebben hier toegang toe. (Voor toelichting zie: www.zorgvoorjeugd.nu) Met dit zorgsignaal, worden eventuele andere hulpverleners in het gezin geïnformeerd over de betrokkenheid van de school bij dit gezin.³

Besprek uw melding vooraf met de ouders en/of de leerling:

Gespreksagenda:

1. leg uit waarom u van plan bent een melding te gaan doen en wat het doel daarvan is;
2. vraag uitdrukkelijk om een reactie;
3. in geval van bezwaren, overleg op welke wijze u tegemoet kunt komen aan deze bezwaren;
4. is dat niet mogelijk, weeg de bezwaren dan af tegen de noodzaak om de leerling of zijn gezin te beschermen tegen het geweld of de kindermishandeling. Betrek in uw afweging de aard en de ernst van het geweld en de noodzaak om de leerling of zijn gezin door het doen van een melding daartegen te beschermen;
5. doe een melding indien naar uw oordeel de bescherming van de leerling of zijn gezin de doorslag moet geven.

Van contacten met de ouders en/of de leerling over de melding kunt u afzien:

- als de veiligheid van de leerling, die van u zelf, of die van een ander in het geding is;
- als u goede redenen hebt om te veronderstellen dat de ouders/leerling daardoor het contact met u zullen verbreken.

Leg alle ondernomen acties, afwegingen, gevolgen en vervolgstappen vast in ParnasSys.

Een melding is geen eindpunt. De leerling blijft immers onderwijs volgen. In stap 4 of 5 is afgesproken wie de zorg coördineert en welke hulp/actie er wordt ondernomen. Voor een goede voortgang en behoud van de relatie tussen ouders, leerling en school is nazorg geboden. Deze nazorg vindt plaats in nauwe (interdisciplinaire) afstemming.

Tenslotte wordt de aanpak geëvalueerd met alle betrokkenen. Zie ook bladzijde 11: "In gesprek gaan met ouders in verband met een vermoeden van kindermishandeling".

³ Het signaleringssysteem 'Zorg voor Jeugd' functioneert niet naar behoren. De gemeente Drimmelen heeft nog geen uitspraak gedaan over het wel of niet blijven gebruiken van dit signaleringssysteem.

In het kort:

1. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van huiselijk geweld?
Nee: Sluit af en leg vast in ParnasSys.
Ja: Ga verder met afweging 2.
2. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van acute en/of structurele onveiligheid?
Nee: Ga verder met afweging 3.
Ja: Meld bij Veilig Thuis.

De afwegingen 3 tot en met 5 worden samen met Veilig Thuis doorlopen.

3. Ben ik in staat effectieve hulp te bieden of organiseren?
Nee: Meld bij Veilig Thuis.
Ja: Ga verder met afweging 4.
Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.
4. Werken betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?
Nee: Meld bij Veilig Thuis.
Ja: Bied of organiseer hulp, ga verder met afweging 5.
Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.
5. Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?
Nee: Meld (opnieuw) bij Veilig Thuis.
Ja: Vervolg hulp met afspraken over het volgen van toekomstige (on)veiligheid met betrokkenen.
Bij acute en/of structurele onveiligheid wordt deze afweging samen met Veilig Thuis doorlopen.

Wat zijn de drie professionele meldnormen?

Een professional meldt bij Veilig Thuis wanneer de situatie onder één van deze drie professionele meldnormen valt:

1. Meld acute en/of structurele onveiligheid en disclosure (onthulling) altijd bij Veilig Thuis.
2. Meld bij Veilig Thuis als je zelf geen hulp kunt bieden of organiseren.
3. Meld bij Veilig Thuis als het ondanks hulp toch onveilig blijft.

Wat zijn de voorwaarden voor goede hulp?

Professionals beslissen in stap 5 of hulpverlening bieden of organiseren (ook) nodig is. Als zij daarvoor hebben besloten een melding te doen, wegen zij deze vraag af samen met Veilig Thuis. Anders doen zij dat zelfstandig.

De vereisten voor goede hulp zijn:

- Er is voldoende zicht op (on)veiligheid in het heden;
- Er is voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden (waaronder eerdere meldingen);
- Alle betrokken professionals hebben de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid;
- Hulp is gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld en/of kindermishandeling bij de betrokkene(n);
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en plan met doelen en evaluatiemomenten van de professionals. Dit plan is op maat gemaakt met alle betrokkenen binnen het gezin of huishouden;
- Indien meerdere professionals betrokken zijn, zijn er afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid (en multidisciplinaire) hulpverlening.

Toelichting bij het afwegingskader

Afweging 2. Heb ik een vermoeden van / is er sprake van acute en/of structurele onveiligheid?

Definitie acute onveiligheid:

een persoon is in direct fysiek gevaar, diens veiligheid is de komende uren/dagen niet gegarandeerd en hij of zij heeft direct bescherming nodig. Dit om te voorkomen dat er (meer) fysiek letsel en/of ernstige mentale schade ontstaat.

Bij het afwegen van signalen van huiselijk geweld en/of kindermishandeling schat de professional allereerst en voortdurend in of een betrokkene in acuut (levens)gevaar is. Dit betreft fysiek of seksueel geweld (met of zonder letsel) of de afwezigheid van de meest basale verzorging (waaronder eten, drinken, kleding en onderdak) en bijvoorbeeld ook het onnodig toedienen van (medische) middelen of onthouden van noodzakelijke medische hulp of het verrichten van onnodige zorg of nalaten van benodigde zorg. De professional vraagt zo nodig een (forensisch) medisch expert, bijvoorbeeld op het gebied van letselduiding, om het vermoeden van acute onveiligheid te onderbouwen.

Vragen ter afweging:

- Verkeert één van de betrokkenen in direct (levens)gevaar?
- Is er ernstig letsel met een vermoeden dat dit is toegebracht, of een poging daartoe?
- Is er sprake van mensenhandel (zoals uitbuiting of gedwongen prostitutie)?
- Is er sprake van het in gevaar brengen van kinderen als gevolg van excessief middelenmisbruik en/of een acute psychische crisis van de verantwoordelijke ouder/partner/verzorger?
- Is er een acute dreiging om zichzelf én een naaste (waaronder (ex-)partner, kinderen of een familielid) te doden, ernstig letsel toe te brengen of hun vrijheid te benemen (ontvoering, familiedrama, eerwraak, huwelijksdwang, vrouwelijke genitale verminking)?
- Is er sprake van fysieke verwaarlozing die acuut de gezondheid bedreigt van zeer jonge kinderen of anderen in een zorgafhankelijke situatie?
- Is er sprake van een (herhaalde) suïcidepoging van een ouder van een minderjarig kind dat zorgafhankelijk van hem of haar is en is er geen andere verzorger voor het kind?
- Heeft de (mogelijke) plegger van het geweld direct toegang tot het slachtoffer, of is het slachtoffer in een zorgafhankelijke positie van de plegger?
- Is er sprake van recent gewelddadig gedrag zoals verwondingen die medische behandeling of medisch sporenonderzoek behoeven (bijvoorbeeld: poging tot wurging, bedreiging met een wapen, seksueel geweld/misbruik)?

Onthulling/disclosure

Definitie onthulling:

het zelf onthullen van – en/of hulp vragen voor actuele kindermishandeling en/of huiselijk geweld door het slachtoffer of de plegger (disclosure).

Een specifieke vorm van acute onveiligheid is 'disclosure'. We spreken van 'disclosure' (ook wel onthulling genoemd) als slachtoffers, kinderen en/of volwassenen, uit zichzelf een professional om hulp vragen bij huiselijk geweld of kindermishandeling, of zich hierover uiten zonder hulp te vragen. Dit betekent veelal dat het slachtoffer een acute crisis ervaart en vreest voor de veiligheid en/of het welzijn van zichzelf of gezinsleden.

Vragen ter afweging:

- Is er sprake van een uitspraak die wijst op een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?
- Gaat het over een situatie in het verleden of over een actuele situatie? Is het kind nu veilig?
- Is er een sprake van een acute noodzaak voor medische zorg en/of sporenonderzoek?
- Is er bij de minderjarige sprake van bij het verhaal behorend gedrag dat wijst op een vermoeden van huiselijk geweld of kindermishandeling?

Structurele onveiligheid

Definitie structurele onveiligheid:

er is sprake van herhaling of voortduren van onveilige situaties of situaties van geweld die de gezondheid, het welzijn of de ontwikkeling bedreigen.

Een voorgeschiedenis van huiselijk geweld of kindermishandeling is de belangrijkste voorspeller voor herhaling en of voortduren van onveiligheid (bij pleger en slachtoffer) in de toekomst.

Vragen ter afweging⁴:

- Is er sprake van eerder (aangetoond) huiselijk geweld of kindermishandeling binnen het gezin of huishouden?
- Is er gedurende enkele weken of langer sprake van geweld of andere onveilige situaties tussen leden in een gezin of huishouden?
- Is er sprake van structurele, inadequate of inconsequente basiszorg (onderdak, kleding, voeding, persoonlijke spullen en speelgoed) door een onvoldoende of onregelmatig inkomen om hierin te voorzien?
- Ondergaan de kinderen structureel emotioneel en/of psychisch geweld, zoals: onvoldoende affectie, vernedering, voortdurend negatieve benadering, opsluiting, verbale intimidatie, ernstige strijd tussen ouders, kinderen die getuige zijn van huiselijk geweld of bedreigingen?
- Is er sprake van (een vermoeden van) seksueel misbruik van minderjarige kinderen?
- Is er sprake van seksueel wervend gedrag door kinderen of ander niet- leeftijdsadequaate seksueel gedrag?
- Zijn er seksuele of gewelddadige filmpjes van een kind in omloop die tegen zijn/haar wil zijn gemaakt en die leiden tot chantage en/of pesterijen?
- Is er sprake van dwangmatig controlerend geweld waarbij een van de partners intimidatie en controle uitoefent over de ander?
- Is er sprake van escalerend en zich herhalend geweld na een echtscheiding, bijvoorbeeld in de vorm van stalking door een van de ex- partners?
- Zijn de ouders onvoldoende in staat hun kinderen te beschermen tegen geweld, (seksueel of financieel) misbruik of uitbuiting door derden, of initiëren ze dit?
- Is er sprake van een patroon van geweld (geweldsspiraal), waarbij oplopende spanningen uitbarsten in geweld en de partners daarna proberen het weer goed te maken, tot de spanningen opnieuw oplopen?
- Is er sprake van psychische problematiek, verslavingsproblematiek, agressieproblematiek of andere problemen bij volwassenen die kunnen leiden tot een gewelddadige reactie naar andere leden in het gezin bij oplopende spanning?
- Is er sprake van (zich herhalend) geweld, zorgmijding, veelvuldige verhuizing of 'het shoppen' langs allerlei instellingen?

Afweging 3. Ben ik in staat effectieve (passende) hulp te bieden of organiseren?

Binnen de mogelijkheden van het beroep, de eigen kennis en/of deskundigheid, de organisatie waar hij werkt en persoonlijke omstandigheden weegt de professional of hij zichzelf voldoende in staat acht op dat moment te handelen naar de onveilige situatie of de vermoedens daarvan. Het is belangrijk na de melding in gezamenlijk overleg met Veilig Thuis te kijken welke hulp nodig is en wie wat kan bieden.

Vragen ter afweging:

- Heeft de professional de mogelijkheid indien nodig het slachtoffer in veiligheid te brengen?
- Zijn er duidelijke afspraken over de veiligheid met de betrokkenen en de betrokken professionals te maken?
- Is er voldoende zicht op onveilige gebeurtenissen in het verleden?
- Voelt de professional zich voldoende deskundig en bekwaam om veiligheid te bewerkstelligen, al dan niet in samenwerking met anderen?
- Kan de professional de eventuele spanning die bij de situatie komt kijken hanteren?

⁴ Afwegingskader voor pedagogen, psychologen, (psycho)therapeuten, sociaal werkers en gezinsprofessionals, 2018.

Afweging 4. Werken de betrokkenen mee aan de geboden of georganiseerde hulp?

De professionals schat in en monitort of zijn inzet tot beweging bij de betrokkenen leidt. Ook schat hij in of hij in afstemming met andere betrokken professionals aan de slag kan.

Vragen ter afweging:

- Zijn de betrokkenen, alle professionele hulpverleners en het bredere netwerk van (informele) steunfiguren, bereid en in staat de voorgestelde hulp direct aan te gaan?
- Hebben alle betrokkenen en de betrokken professionals de focus op het stoppen van geweld en een (duurzaam) herstel van de veiligheid?
- Wordt er door alle betrokkenen gewerkt aan het herstel van directe veiligheid en het wegnemen van de oorzaken van het geweld?
- Is de hulp gericht op het versterken van de veerkracht en het herstel van de schade die is veroorzaakt door (de dreiging van) huiselijk geweld of kindermishandeling bij de betrokkene(n)?
- Er is sprake van een gezamenlijke analyse en een risico gestuurd zorg- en herstelplan met doelen en evaluatiemomenten?
- Is dit plan op maat gemaakt met alle betrokkenen van het gezin of huishouden, waarbij de doelen van begeleiding en/of hulpverlening helder zijn gesteld?
- Indien meerdere professionals betrokken zijn: zijn er voor iedereen bekende afspraken over samenwerking en casusregie op de veiligheid en de (en multidisciplinaire) hulpverlening?

Afweging 5. Leidt deze hulp tot duurzame veiligheid?

Een professional die hulp biedt of organiseert om betrokkenen te beschermen tegen het risico op huiselijk geweld of kindermishandeling weegt telkens af of de onveiligheid daadwerkelijk stopt of zich herhaalt, ondanks de aanwezigheid van een veiligheidsplan en zorg/herstelplan.

Vragen ter afweging:

- Stopt het geweld niet binnen de verwachte termijn?
- Is de problematiek (nog) ernstiger dan verwacht?
- Worden de gestelde doelen niet behaald binnen de verwachte termijn?
- Loopt de uitvoering van het veiligheids- en/of hulpverleningsplan vast?
- Is er specifieke expertise nodig?

Achtergrondinformatie met betrekking tot huiselijk geweld

Er is meestal sprake van een machtsverschil. Het slachtoffer is afhankelijk van de dader. Het gaat bij huiselijk geweld om lichamelijke, seksuele en psychische vormen van geweld.

Vormen van huiselijk geweld zijn⁵:

- Kindermishandeling
- Mishandeling van jongeren
- Verwaarlozing (ex-)partnergeweld
- Ouderenmishandeling
- Eergerelateerd geweld
- Genitale verminking
- Huwelijksdwang
- Seksueel misbruik
- Mishandeling van ouders

Slachtoffers van huiselijk geweld

Vrouwen vormen de grootste groep slachtoffers. Maar ook mannen, kinderen en ouderen zijn slachtoffer van huiselijk geweld. Huiselijk geweld komt binnen alle lagen en groeperingen van de bevolking voor. Er kan sprake zijn van opzettelijke mishandeling, maar dit is niet altijd het geval. Soms kunnen mensen de zorg voor hun naasten of cliënten niet meer aan. In zo'n situatie kan hun gedrag ontspreken met mishandeling tot gevolg.⁶

Gevolgen van huiselijk geweld

Huiselijk geweld kan leiden tot sterke emotionele problemen. Slachtoffers raken vaak in een isolement. Ze verliezen hun weerbaarheid en zelfvertrouwen, en kunnen een negatief zelfbeeld ontwikkelen. Hierbij spelen gevoelens van schuld en schaamte doorgaans een grote rol. Dit kan leiden tot depressies, stressklachten en lichamelijke klachten. Mensen die als kind slachtoffer waren van huiselijk geweld, verliezen vaker het vertrouwen in zichzelf en in anderen. Ze hebben vaker problemen met intimiteit en seksualiteit, en vinden het moeilijker om relaties aan te gaan. Uit onderzoek⁷ is daarnaast gebleken dat veel slachtoffers van huiselijk geweld ook andere problemen krijgen, zoals problemen op werk, met huisvesting en financiële problemen.⁸

⁵ <https://www.augeo.nl/huiselijk-geweld>

⁶ <https://www.rijksoverheid.nl/onderwerpen/huiselijk-geweld/wat-huiselijk-geweld-is>

⁷ Van der Heijden, Cruyff, Van Gils, 2010

⁸ <https://www.blijfgroep.nl/kennis-delen/huiselijk-geweld/wat-is-huiselijk-geweld/de-gevolgen-van-huiselijk-geweld>

In gesprek gaan met ouders in verband met een vermoeden van kindermishandeling⁹

Als je je zorgen maakt over een kind, bespreek dit dan snel met ouders. Voorkom dat er een lijst 'onbesproken zorgen' ligt, waardoor ouders zich kunnen afvragen waarom zij niet eerder op de hoogte zijn gesteld. Bespreek in het gesprek in ieder geval de zorg die je hebt over het kind. Vertel feitelijk wat de zorgen zijn en vraag na of ouders deze zorg herkennen. Houd rekening met mogelijke reacties van schrik, boosheid of verdriet. Belangrijke uitgangspunten tijdens zo'n gesprek:

- Maak het doel van het gesprek duidelijk.
- Vertel de ouders wat er feitelijk is opgevallen aan het kind; maak onderscheid tussen objectieve en subjectieve waarneming.
- Vraag of ouders de zorg herkennen.
- Vraag hoe ouders het kind thuis beleven.
- Respecteer de (ervarings-)deskundigheid van ouders m.b.t. hun kind.
- Spreek de ouders aan op hun verantwoordelijkheid als opvoeder.
- Nodig de ouders uit om te praten door open vragen te stellen (wie, wat, waar, hoe, wanneer.).
- Praat vanuit jezelf (ik zie dat..).
- Wees eerlijk en open, pas op voor vrijblijvendheid.
- Vraag hoe ouders de geuite zorgen beleven.
- Leg afspraken en besluiten na afloop van het gesprek kort en zakelijk vast en geef de ouders hier een kopie van.
- Kies in het gesprek die invalshoek die aansluit bij de specifieke cultuur en gewoonten van een gezin.

Wanneer je met ouders jouw zorg over hun kind wilt bespreken, kun je gebruik maken van "hulpzinnen".

Inleidende zinnen:

- Ik wil met u praten over de verandering in het gedrag van uw kind.
- Ik maak me zorgen over uw kind, omdat....
- Er is een verandering ontstaan in de ontwikkeling van uw kind....

De boodschap:

- Mij valt op...., het lijkt of....
- Ik merk, ik hoor, ik zie, ik denk.....,
- Uw kind is de laatste tijd wat stiller (onconcentreerder, rumoeriger, drukker, afwezig, verdrietiger, boos, geheimzinniger) en daar maak ik me zorgen over.
- Hoe gaat het bij u thuis?
- Is er iets gaande in de omgeving van uw kind (vriendjes, op straat, familie).
- Het lijkt of uw kind gepest wordt (of uitgesloten/ bang/ straf krijgt/ klem zit/ gedwongen wordt/ niet gelukkig is) en daar last van heeft, wat merkt u daarvan?

Het vervolg:

- Ik wil graag nog eens met u praten op een rustiger moment/ als ik meer tijd heb.
- Ik wil graag nog eens met u praten om te kijken of er verandering in het gedrag van uw kind heeft plaatsgevonden.

Elk gesprek wordt doorlopen in vijf fasen:

1. Contact leggen / Vertrouwen winnen.
Voor elk gesprek geldt dat je elkaar aftast voordat je tot de kern komt. Soms klikt het direct, vaker zal het meer tijd kosten. Het is heel belangrijk dat het vertrouwen aan beide kanten bestaat dus investeer in deze fase. Het voeren van een gesprek is een interactie. Twijfel je aan de oprechtheid of intentie van de ander, zoek dat dan eerst uit voordat je verder gaat.
2. Probleem duidelijk krijgen.
In deze fase ga je na met welke vraag iemand zit. Dit kan van alles zijn. Ga het gesprek aan met in je achterhoofd of het om een informatievraag dan wel een belevingsvraag gaat. Maak hierbij afwisselend gebruik van open en gesloten vragen. Teveel gesloten vragen na elkaar kan het initiatief van de ander ondergraven. De ander krijgt dan steeds meer het gevoel dat jij het gesprek toch wel gaande zult houden. Te veel open vragen na elkaar kan de ander makkelijk het gevoel geven helemaal alleen voor zijn probleem te staan.
3. Doel van het gesprek duidelijk krijgen. Dit kan zijn:
 - Verkennend (ben ik de enige met dit probleem?)

⁹<http://toolkitaandachtsfunctionaris.nl/Toolkit/Kindermishandeling/Gespreksvoering/Gespreksvoering%20met%20ouders%20NHTC%202013.pdf>

- Toetsend (wat vindt iemand van mijn situatie en gedachten?)
 - Analyserend (wat is de kern van mijn probleem?)
 - Steun- en begrip vragend (zo gek is het toch niet wat ik heb?)
 - Spuiend (als ik het niet uitspreek kan ik niet verder)
 - Praktisch (waar kan ik verdere hulp krijgen?)
4. Samen met de ouders naar oplossingen zoeken. Kan de ouder de besproken zaken hanteren? Mogelijke consequenties van veranderd gedrag of een andere situatie worden op een rij gezet. Welke functie kan een vervolggесprek hebben? Is een verwijzing op zijn plaats?
 5. Afronding. Ga na of en wat de ouder aan het gesprek gehad heeft. Vertel dat je (mogelijk) overlegt met je collega ('s). Blijft het bij dit ene gesprek, of bied je een vervolggесprek aan? Verwijs je door naar een andere instelling? Welke afspraken maak je en zet deze op papier.

Slecht nieuws gesprek

Je bent bringer van het slechte nieuws; je kunt kort en zonder omwegen je zorgen uitspreken. Je vangt de reactie van de ander op; je kunt de ander de ruimte geven zich af te reageren op de boodschap, dit vraagt een adequate ondersteunende reactie en het stellen van de juiste vragen. Je denkt mee in het zoeken naar een oplossing; je kunt de verantwoordelijkheid voor het vinden van een oplossing bij de ander laten liggen. Je verwijst; je bent op de hoogte van de helpende instanties en hun werkwijze.

Valkuilen bij het brengen van het slechte nieuws:

- Uitstellen om het te vertellen, er lang om heen draaien of zelfs uiteindelijk het nieuws helemaal niet brengen.
- Beginnen met vragen stellen, in de hoop dat de ander het slechte nieuws zo zelf ontdekt.
- Boodschap verzachten uit angst geconfronteerd te worden met de gevoelens van de ander.
- Jezelf rechtvaardigen dat je het ook niet helpen kunt. Bijvoorbeeld door te zeggen dat je ook maar doet wat je opgedragen wordt.

Signaleringslijst Kindermishandeling 4-12 jaar¹⁰

Deze lijst geeft een overzicht van signalen van kindermishandeling bij kinderen in de leeftijd van 4-12 jaar. De signalenlijst is een hulpmiddel om een vermoeden van kindermishandeling te onderbouwen, niet om kindermishandeling te 'bewijzen'. Vrijwel alle genoemde signalen kunnen namelijk een andere oorzaak hebben. Hoe meer van de genoemde signalen het kind uitzendt, hoe groter de kans dat er sprake is van kindermishandeling. Maar er zijn ook kinderen waarvan niet of nauwelijks valt op te merken dat ze worden mishandeld. Voor een compleet overzicht van verschillende signalen met betrekking tot huiselijk geweld en kindermishandeling, inclusief verschillende doelgroepen, zie <https://signalenkaart.nl/>

Signalen slachtoffer:

- Misdraagt zich (diefstal, brandstichting, vandalisme)
- Gebruikt alcohol en/of drugs
- Heeft regelmatig buikpijn, hoofdpijn of last van flauwvallen
- Gedraagt zich niet naar zijn leeftijd, is niet zindelijk op de leeftijd dat het hoort of heeft een terugval in gedrag
- Laat afwijkend spel zien
- Neemt geen vriendjes mee naar huis
- Blijft rondhangen na schooltijd en / of is heel vroeg op school, komt regelmatig te laat
- Presteert op school onder het eigen kunnen of er is een plotselinge terugval in prestaties
- Gedraagt zich overdreven aangepast en afhankelijk of rebelleert
- Is wantrouwend, houdt afstand of maakt geen oogcontact
- Is agressief richting zichzelf, anderen en/of omgeving
- Is bang om alleen te zijn of heeft angst voor bepaalde mensen of plekken
- Vertoont plotselinge gedragsverandering in contact met ouders/verzorgers
- Heeft angst voor lichamelijk contact of is juist overdreven gericht op lichamelijk contact
- Heeft een negatief beeld van zichzelf en de omgeving
- Gedraagt zich passief en apathisch of juist heel druk
- Heeft een vertraagde ontwikkeling of stoornissen (spraak, motoriek, groeiachterstand)
- Vertoont angst voor lichamelijk onderzoek
- Is vaak ziek of ziektes herstellen slecht
- Heeft ongezonde eet- en slaapgewoonten (opvallend vermageren of aankomen, oververmoeid)
- Is verwaarloosd (hongerig, slecht gebit, vieze, niet passende kleding)
- Heeft verwondingen en/of oude littekens (blauwe plekken, brandwonden, botbreuken, onverklaarbare verwondingen op vreemde plekken)

Specifiek voor seksueel misbruik:

- Heeft angst voor mannen of vrouwen in het algemeen of voor een man of vrouw in het bijzonder
- Heeft pijn, verwondingen, infecties aan de geslachtsorganen
- Vertoont niet bij de leeftijd passend seksueel gedrag of kennis
- Weigert om over een 'geheimpje' te praten dat het met een andere volwassene heeft

Signalen pleger:

- Weigert benodigde medische of geestelijk hulp voor het kind
- Vertoont negatief / dwingend gedrag t.o.v. het kind
- Vermijdt verantwoordelijkheid te nemen voor eigen gedrag en/of beschuldigt het kind
- Heeft een laag gevoel van eigenwaarde, negatief zelfbeeld
- Ziet geweld als een middel om problemen op te lossen
- Gaat steeds naar andere artsen, ziekenhuizen (shopping)
- Volgt adviezen van school of andere instanties niet op
- Verhuist regelmatig, of is regelmatig verhuist
- Mijdt contact met leerkrachten op school
- Wordt ondersteund door veel hulpverlening binnen het gezin
- Meldt zichzelf of gezinsleden vaak ziek
- Is onzorgvuldig in het nakomen van afspraken
- Heeft relatieproblemen

¹⁰ <https://signalenkaart.nl/>

- Leeft in een sociaal isolement / gesloten gezin
- Houdt het kind vaak thuis
- Stelt zich overbeschermend op
- Scheldt het kind uit en/of troost het kind niet
- Geeft aan het kind niet aan te kunnen en/of maakt overmatig gebruik van "zoethoudertjes"
- Uit veel klachten over het gedrag van het kind
- Heeft verwachtingen die niet bij de leeftijd van het kind horen
- Gedraagt zich onverschillig t.o.v. welzijn van het kind
- Geeft vage verklaringen voor verwondingen/verwaarlozing

Risicofactoren

Huisvesting en woonomgeving

- (Ongeplande) Gezinsuitbreiding
- Aanwezigheid van dieren / dierenmishandeling
- Moeizame verhuizing en/of verbouwing
- Ontevreden over woning en/of leefomgeving
- Problematische woonomgeving (Slechte of te kleine huisvesting, criminaliteit, armoede, achterstand, overbevolking, slechte sociale voorzieningen)
- Veelvuldig verhuizen

Financiën

- Afhankelijk van sociale bijstand / armoede
- Betalingsachterstand(en) en/of schulden
- Geen financieel overzicht
- Inkomensderving ouders
- Niet aanvragen van vergoedingen
- Werkeloosheid

Zingeving

- Culturele invloeden / afwijkende subculturele normen en waarden
- Onwrikbare religieuze overtuigingen (opvattingen die niet met het gezin bespreekbaar zijn, zoals nut van inenten bij kinderen)
- Traditionele praktijken (rituelen, besnijdenis)
- Veel alleen zijn, eenzaamheid
- Zoeken naar eigen identiteit

Lichamelijk functioneren

- Extra zorgafhankelijk kind
- Ziekte binnen familie

Dagbesteding

- Geen ouder/opvoeder aanwezig in huis
- Onderwaardering huisvrouw/-man

Praktisch functioneren

- Moeizame planning en taakverdeling
- Overbelasting
- Vluchtelingen- of migrantenstatus (Aanwezigheid van trauma's, lage sociaal economische status, onzekerheid verblijfsvergunning, werkloosheid, negatief zelfbeeld)

Sociaal functioneren

- Moeizame scheiding
- Ontwikkelingsachterstand kind
- Op jonge leeftijd ouder (<18 / 19 jaar)
- Problematische jeugd van ouders (zelf slachtoffer geweest van mishandeling of de eigen relatie met ouders is als liefdeloos / afstandelijk ervaren)
- Sociaal isolement / gebrek aan sociale steun
- Vrienden met negatieve invloed

Psychisch functioneren

- Negatieve houding t.o.v. interventies / hulpverlening
- Ontwikkelings- of concentratiestoornis
- Overmatige stress
- Positieve opvattingen over antisociaal gedrag
- Problemen met reguleren / uitdrukken van emoties
- Verslavings- en/of psychische problematiek
- Verstandelijke beperking (bijv. laag I.Q.)